

การตั้งอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางสมัยพระเจ้าติโลกราช พ.ศ. 1985 - พ.ศ. 2030

นางสาวดวงฤทัย ธีรฤทธิชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2527

ISBN 974-563-653-3

009778

I 1659094X

THE CENTRALIZATION OF POWER DURING THE REIGN OF KING TILOKARAJA

B.E. 1985 - B.E. 2030

Miss Duangruthai Hirunsatid

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การตั้งอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางสมัยพระเจ้าติโลกราช พ.ศ. 1985-
พ.ศ. 2030

โดย

นางสาว กวางฤทัย หิรัญสถิตย์

ภาควิชา

ประวัติศาสตร์

อาจารย์ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อธิกา สาระยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาคำหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประสิทธิ์ บุญภาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... วิชาสังคมศึกษา ..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ วิชาสังคมศึกษา พงศมุต)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อธิกา สาระยา)

..... กรรมการ
(อาจารย์สายชล วรรณรัตน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์สุเนตร ชุตินทรานนท์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การถึงอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางสมัยพระเจ้าติโลกราช พ.ศ. 1985-
พ.ศ. 2030

ชื่อนิสิต

นางสาวดวงฤทัย หิรัญสถิตย์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดา สาระยา

ภาควิชา

ประวัติศาสตร์

ปีการศึกษา

2526

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาว่า เพราะเหตุใดขุนนางและพระสงฆ์จึงเข้ามา
มีบทบาทและอิทธิพลจนกระทั่งกระทบกระเทือนต่อฐานและพระราชอำนาจของกษัตริย์ของอาณาจักรล้านนาไทย
พระเจ้าติโลกราชทรงจัดการปกครองเพื่อควบคุมบทบาทและอำนาจของขุนนาง และพระสงฆ์อย่างไร
และได้ผลหรือไม่เพียงใด

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบและโครงสร้างของกษัตริย์เองไม่ว่าจะเป็นเรื่องการสืบ
ราชสมบัติ หรือที่มาของพระราชอำนาจ ล้วนแต่เป็นเงื่อนไขที่เปิดโอกาสให้ขุนนางและพระสงฆ์
เข้าไปมีบทบาทและอิทธิพลต่อองค์พระมหากษัตริย์ทั้งสิ้น นอกจากนี้วิธีการแก้ปัญหาของพระเจ้า
ติโลกราชไม่ว่าจะเป็นการโยกย้ายลับเปลี่ยนหรือ การประหารชีวิต มีลักษณะเป็นการแก้ปัญหา
ที่ปลายเหตุและมีลักษณะเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่การที่พระเจ้าติโลกราชทรงประสบความสำเร็จ
สำเร็จในการปกครองนั้น พระปรีชาสามารถเฉพาะของพระองค์เป็นเงื่อนไขประการสำคัญ
เมื่อพระราชอำนาจของกษัตริย์ถูกกำหนดโดยพระปรีชาสามารถของกษัตริย์เองเช่นนี้ ก็นั้นใน
รัชกาลต่อมา เมื่อกษัตริย์ไม่มีพระปรีชาสามารถเท่าเทียมกับพระเจ้าติโลกราชแล้ว ปัญหาต่างๆ
ที่เคยมีมา จึงยังคงปรากฏอยู่เช่นเดิม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THESIS TITLE THE CENTRALIZATION OF POWER DURING THE
REIGN OF KING TILOKARAJA B.E. 1985-B.E.2030
NAME MISS DUANGRUTHAI HIRUNSATID
THESIS ADVISOR PROFESSOR PRASERT NA NAGARA, Ph.D.
ASSISTANT PROFESSOR DHIDA SARAYA, Ph.D.
DEPARTMENT HISTORY
ACADEMIC YEAR 1983

ABSTRACT

The object of this thesis is to study the influence exerted by the nobility and the clergy over the monarchy of the ancient Lan Na - Thai Kingdom ; King's Tilokaraja's policy to control and to diminish the power of the nobility and the monkly order and his success in implementing the policy.

The study indicates that the problems of succession to the throne and the genesis of the absolute regal powers were conditions leading to the interference by the nobility and the clergy. This thesis shows that his approach to the problems by shuffling position of the nobility and by capital punishment only solved the immediate problems in his reign, by virtue of his personal leadership and charisma, but the existing problems extended to the succeeding kings lacking such leadership and charismatic personality.

กติกกรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร และผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร. ชีดา สาระยา อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัยที่ไคโรนานุทิศเวลา ให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ภายใต้เวลาอันจำกัดนี้อย่างยิ่ง ทั้งแก่ตนจนสำเร็จ เรียบร้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังใจที่ท่านทั้งสองได้ให้กับผู้เขียนทุกครั้งที่ยื่นเกิดความท้อแท้ เป็นแรงผลักดันให้ผู้เขียนมานะจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณและ ขอระลึกถึงพระคุณของท่านทั้งสองตลอดไป.

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ วิลาสวงศ์ พงศ์บุทท อาจารย์ สุเนตร ชุตินทรานนท์ และ อาจารย์ สายชล วรณรัตน์ สำหรับข้อเสนอแนะ และคำแนะนำต่างๆซึ่งมีค่าอย่างยิ่งสำหรับผู้เขียน ทั้งในขณะนี้และตลอดไป

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิไลเลขา ถาวรธนาสาร ในความรักความห่วงใยที่มีต่อผู้เขียน และผู้เป็นเสมือนจุกเริ่มตนจนทำให้ผู้เขียนก้าวมาจนทุกวันนี้ ผู้เขียนขอกราบระลึกถึงพระคุณไว้ ณ ที่นี้ ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ไกรศรี นิรมานเทมิษฐ์ และ ดร. ฮันส์ เพนซ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ และข้อมูลอันมีค่าแก่ผู้เขียน นอกจากนี้ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่หอวิชาญทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้ออำนวยความสะดวกมา ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้ความสะดวกแก่ผู้เขียนในการค้นคว้าข้อมูล และท้ายสุดผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณพัชรีรัตน์ ยุทธิชัยศาสตร์ และเพื่อนๆ ที่กรุณาช่วยพิมพ์วิทยานิพนธ์อันเร่งรีบนี้จนสำเร็จทันเวลา

สำหรับที่ทั้งสาม คือ อาจารย์สายชล วรณรัตน์ อาจารย์อัญชลี สุส่ายดี และ อาจารย์อุษณีย์ ชงไชย น้องทั้งสอง คือ วิไล สุทธิศิริกุล และ พรรณี บัวเล็ก และเพื่อนรักทั้งสอง คือ รัตนาวดี แก้วไชโย และ ณัชชา เสาศิริณาด ที่ได้ให้คำแนะนำ ความคิดเห็น ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ความห่วงใย ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้ง และขอจากจำนุคุณครั้งนี้ตลอดไป

เหนืออื่นใด ความรัก ความปรารถนาดี และความห่วงใยของ แม่และพ่อ เป็นสิ่งที่คอย
หล่อเลี้ยงและเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งที่ทำให้ผู้เขียนมุ่งมั่นพยายามจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จในที่สุด
พระคุณของท่านทั้งสอง มากมายยากที่จะบรรยายออกมาให้หมดได้จะรับรู้ได้ก็เพียงทางใจเท่านั้น
ผู้เขียนขอกราบระลึกถึงพระคุณของท่านทั้งสองตลอดไป.

ทวงฤทัย หิรัญสติศย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิติกรรมประกาศ	ช
บทนำ	4
บทที่	
๑. ภาวะและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเมืองการปกครองก่อนสมัยพระเจ้า-	
ทีโลกราช.....	7
กษัตริย์หรือผู้นำ	8
สถาบันขุนนาง	39
สถาบันสงฆ์	61
๒. พระเจ้าทีโลกราช : การกึ่งอำนาจสู่ศูนย์กลาง.....	75
เสถียรภาพของกษัตริย์ และสภาพการเมืองภายนอก	75
การเสริมสร้างฐานะและพระราชอำนาจ	83
การจัดการปกครองเพื่อลดบทบาทและอำนาจของขุนนาง...	96
การควบคุมและลดบทบาทของพระสงฆ์	101
๓. ผลของการกึ่งอำนาจสู่ศูนย์กลาง	103
โครงสร้างของอำนาจ	104
ขอบเขตและสถานะภาพของอำนาจ	112
ผลของการกึ่งอำนาจ	115
บทสรุป	120
บรรณานุกรม	122
ประวัติผู้เขียน	132